# ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ F. G. JACOBS της 2ας Φεβρουαρίου 1989 *

*Κύριε πρόεδρε,*
*Κύριοι δικαστές,*

1. Στην προκειμένη υπόθεση μπορώ να αναπτύξω εν συντομία τις προτάσεις μου καθόσον, παρά τις κάποιες δυσχέρειες που οδήγησαν το εθνικό δικαστήριο να υποβάλει αυτή την αίτηση για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως, θεωρώ δυνατό ότι στα υποβληθέντα ερωτήματα μπορεί να δοθεί απάντηση με βάση την προγενέστερη νομολογία του Δικαστηρίου και δεν υπάρχει λόγος στην υπόθεση αυτή να γίνει παρέκκλιση από τις αρχές που καθιερώθηκαν με την εν λόγω νομολογία.

2. Τα περιστατικά εκτίθενται στη Διάταξη περί παραπομπής κατά τρόπο συνοπτικό,προκύπτει όμως ότι ο Olandino Di Felice γεννήθηκε στις 28 Απριλίου 1924 και απασχολήθηκε στο Βέλγιο ως μη μισθωτός εργαζόμενος από τις 18 Νοεμβρίου 1950 μέχρι τα μέσα του 1964. Διαμένει τώρα στην Pescara, Ιταλία, και απολαύει συντάξεως αναπηρίας που χορηγούν οι ιταλικές αρχές από τον Απρίλιο του 1969. Στις 24 Νοεμβρίου 1983 υπέβαλε αίτηση για να του χορηγηθεί βάσει της βελγικής νομοθεσίας πρόωρη σύνταξη από το 60ό έτος της ηλικίας του, το οποίο συμπλήρωσε στις 28 Απριλίου 1984. Το Institut national belge d'assurances sociales pour travailleurs indépendants (βελγικό ασφαλιστικό ίδρυμα για μη μισθωτούς εργαζομένους, στο εξής: Institut) απέρριψε την αίτησή του στις 24 Σεπτεμβρίου 1986. Ο Di Felice άσκησε στις 23 Οκτωβρίου 1986 προσφυγή κατά της αποφάσεως αυτής ενώπιον του Tribunal du travail των Βρυξελλών. Το δικαστήριο αυτό εξέδωσε απόφαση στις 3 Σεπτεμβρίου 1987 με την οποία όρισε νέα συνεδρίαση προκειμένου να εξετασθεί το ζήτημα αν το πρόσωπο που εφέρετο ως διορισθέν από τον Di Felice για να τον εκπροσωπεί ήταν ικανό προς τούτο και το ζήτημα ως προς την ακριβή φύση της ιταλικής συντάξεως αναπηρίας που απέλαυε ο προσφεύγων. Μετά τη νέα συνεδρίαση, το δικαστήριο αυτό, με απόφαση της 21ης Απριλίου 1988, καθόρισε το ποσό της σύνταξης που οφειλόταν στον Di Felice βάσει της βελγικής νομοθεσίας σε 39 007 βελγικά φράγκα ετησίως από 1ης Μαΐου 1984. Ο υπολογισμός του ποσού αυτού έγινε με βάση κλάσμα ανερχόμενο σε 16/45 της πλήρους συντάξεως, αφού λήφθηκε υπόψη μείωση 5 % κατ' έτος πρόωρης συνταξιοδοτήσεως πριν από το 65ο έτος της ηλικίας του. Ωστόσο, το Tribunal επιφυλάχθηκε να εκδώσει απόφαση επί του ζητήματος αν η σύνταξη αυτή έπρεπε πράγματι να καταβληθεί, μέχρις ότου αρθούν οι αμφιβολίες ως προς την ισχύ της βελγικής νομοθεσίας που απαγορεύει τη σώρευση των παροχών ενόψει του κοινοτικού δικαίου περί κοινωνικών ασφαλίσεων.

3. Το άρθρο 30α του βελγικού βασιλικού διατάγματος αριθ. 72, της 10ης Νοεμβρίου 1967, σχετικά με τη σύνταξη και τη σύνταξη επιζώντων των μη μισθωτών εργαζομένων, όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 9 του βασιλικού διατάγματος αριθ. 1, της 26ης Μαρτίου 1981, και το άρθρο 10 του βασιλικού διατάγματος αριθ. 34, της 30ής Μαρτίου 1982, ορίζει:

« Οι παροχές που αναφέρονται στο παρόν κεφάλαιο ... καταβάλλονται μόνο αν ο δικαιούχος δεν ασκεί επαγγελματική δραστηριότητα και δεν απολαύει παροχής λόγω ασθενείας, αναπηρίας ή ακούσιας ανεργίας κατ' εφαρμογή νομοθεσίας περί κοινωνικής ασφα-

* Γλώσσα του πρωτοτύπου: η αγγλική.

λίσεως, βελγικής ή αλλοδαπής ή κανονισμού υπηρεσιακής καταστάσεως που έχει εφαρμογή στο προσωπικό οργανισμού δημοσίου διεθνούς δικαίου. »

Το άρθρο 31 του διατάγματος, όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 147, παράγραφος 2, του νόμου της 15ης Μαΐου 1984, εξουσιοδοτεί τη βελγική εκτελεστική εξουσία να καθορίσει, κατά παρέκκλιση από τη διάταξη αυτή, κατά πόσον οι παροχές μπορούν να σωρευθούν· ωστόσο, μέχρι την ημερομηνία που εκδόθηκε η Διάταξη περί παραπομπής στην παρούσα υπόθεση, κανένας τέτοιος καθορισμός δεν είχε γίνει. Το Institut αρνείται να καταβάλει τη βελγική σύνταξη λόγω του ότι το άρθρο 30α εμποδίζει σαφώς την ταυτόχρονη χορήγηση της βελγικής συντάξεως και της ιταλικής συντάξεως αναπηρίας.

4. Εντούτοις, το Tribunal du travail δεν είναι βέβαιο κατά πόσο μια τέτοια νομοθεσία και η στηριζόμενη σ' αυτήν άρνηση συνάδουν προς τους κοινοτικούς κανόνες περί κοινωνικής ασφαλίσεως. Προκειμένου να άρει την αβεβαιότητα, το Tribunal υπέβαλε στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα, διατυπωμένα στη Διάταξη περί παραπομπής σε ένα ενιαίο ερώτημα διαιρεμένο σε τρία μέρη το οποίο, ωστόσο, παραθέτω ως τρία ερωτήματα, με τα οποία ερωτάται αν

« 1) η σημερινή σιωπή της βελγικής εθνικής κανονιστικής ρυθμίσεως στον τομέα σωρεύσεως των συντάξεων (εν προκειμένω, της προσωπικής συντάξεως) μη μισθωτού εργαζομένου με άλλες παροχές " ... συντάξεως ή ... κοινωνικής παροχής που εξομοιούται με σύνταξη — εν προκειμένω, ... επιδόματος ... αναπηρίας — ... που χορηγούνται δυνάμει αλλοδαπού ... συνταξιοδοτικού συστήματος ... " και η πρακτική που ο αρμόδιος καταβάλλων εθνικός οργανισμός εννοεί να αντλήσει από τη σιωπή αυτή: αποτελούν ή θα μπορούσαν ή όχι να αποτελέσουν " δυσμενή διάκριση λόγω ιθαγενείας " κατά το άρθρο 7, πρώτη παράγραφος, της Συνθήκης, είτε η διάκριση αυτή είναι άμεση ή έμμεση ή ακόμη στηριζόμενη στην ιθαγένεια, με εφαρμογή κριτηρίων τυπικά ουδέτερων τα οποία όμως, στην πραγματικότητα, καταλήγουν στο ίδιο αποτέλεσμα, δηλαδή να θέτουν σε μειονεκτική μοίρα τους αλλοδαπούς λόγω της υπάρξεως δυσανάλογου εμποδίου·

2) εμπίπτουν ή θα μπορούσαν ή όχι να εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής των άρθρων 52, δεύτερη παράγραφος, και 53 της Συνθήκης, 12, παράγραφοι 1 και 2, και 43, καθώς και του κεφαλαίου III και ιδίως των άρθρων 44, παράγραφοι 1 και 2, και 46 του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 1408/71 του Συμβουλίου, της 14ης Ιουνίου 1971, περί εφαρμογής των συστημάτων κοινωνικής ασφαλίσεως στους μισθωτούς, στους μη μισθωτούς και στα μέλη των οικογενειών τους που διακινούνται εντός της Κοινότητας,

3) και μήπως, τελικά, η ιταλική σύνταξη αναπηρίας (εν προκειμένω, " ab initio " δεν έχει ακόμη μετατραπεί σε σύνταξη γήρατος) και η βελγική σύνταξη (— πρόωρης συνταξιοδοτήσεως) μη μισθωτού εργαζομένου πρέπει ή όχι να θεωρηθούν ως " ... παροχές της ίδιας φύσεως ". »

5. Μόνον η Επιτροπή και το Institut υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο. Ο προσφεύγων, ο οποίος δεν παρέστη ούτε ενώπιον του βελγικού δικαστηρίου, δεν υπέβαλε παρατηρήσεις.

6. Το Institut λαμβάνει θέση μόνον επί του τρίτου ερωτήματος που υποβλήθηκε στο Δικαστήριο. Ισχυρίζεται ότι η βελγική πρόωρη σύνταξη και η ιταλική σύνταξη αναπηρίας που δεν έχει ακόμη μετατραπεί σε σύνταξη γήρατος δεν μπορούν να θεωρηθούν ως παροχές της ίδιας φύσεως για να τύχει εφαρμογής το άρθρο 12, παράγραφος 2, του κανονισμού 1408/71 (ΕΕ ειδ. έκδ. 05/001, σ. 73· ενημερωμένη έκδοση, ΕΕ 1983, L 230, σ. 8). Κατά συνέπεια, οι ρήτρες μειώσεως, αναστολής ή καταργήσεως που προβλέπονται στη βελγική νομοθεσία σε περίπτωση σωρεύσεως της συντάξεως με άλλες παροχές πρέπει να τύχουν εφαρμογής έστω και αν πρόκειται για παροχές κτηθείσες δυνάμει της νομοθεσίας άλλου κράτους μέλους. Εξάλλου, δεν αποδείχθηκε με βεβαιότητα ότι η ιταλική σύνταξη αναπηρίας θα μετατραπεί σε σύνταξη γήρατος όταν ο Di Felice θα συμπληρώσει το 65ο έτος της ηλικίας του, ώστε ακόμη και τότε, το Institut δεν θα θεωρεί ότι η σύνταξη αναπηρίας και η πρόωρη σύνταξη συνιστούν παροχές της ίδιας φύσεως. Το Institut θεωρεί ότι ο κανονισμός 1408/71 δεν εμποδίζει την εφαρμογή του άρθρου 30α του βελγικού βασιλικού διατάγματος, το οποίο έχει ως αποτέλεσμα να εμποδίζει την καταβολή της βελγικής πρόωρης συντάξεως στον Di Felice.

7. Η Επιτροπή ισχυρίζεται ουσιαστικά ότι το ζήτημα ρυθμίζεται από τα άρθρα 12, παράγραφος 2, και 46 του κανονισμού 1408/71. Οι δύο παροχές για τις οποίες γίνεται λόγος είναι « παροχές της ίδιας φύσεως » κατά την έννοια του άρθρου 12, παράγραφος 2, το οποίο, κατά συνέπεια, αποκλείει την εφαρμογή του άρθρου 30α του βελγικού βασιλικού διατάγματος. Ο προσφεύγων δικαιούται της βελγικής πρόωρης συντάξεως το ποσό της οποίας πρέπει να υπολογισθεί είτε δυνάμει της βελγικής νομοθεσίας χωρίς να λαμβάνεται υπόψη το άρθρο 30α του βασιλικού διατάγματος, είτε σύμφωνα με το άρθρο 46, παράγραφος 2, του κανονισμού, λαμβάνοντας υπόψη το υψηλότερο ποσό.

8. Νομίζω ότι είναι σαφές ότι με τα δύο πρώτα ερωτήματα το εθνικό δικαστήριο ζητεί ουσιαστικά να πληροφορηθεί αν οι βελγικές διατάξεις είναι αντίθετες προς τις διατάξεις του κοινοτικού δικαίου. Η απάντηση δεν μπορεί να περιλαμβάνει αυτούς τους όρους, καθόσον αυτό θα οδηγούσε το Δικαστήριο να αποφανθεί ευθέως επί του εθνικού δικαίου. Η απάντηση πρέπει να περιορίζεται στην ερμηνεία των κρίσιμων διατάξεων του κοινοτικού δικαίου. Όπως έκρινε το Δικαστήριο με την απόφαση που εξέδωσε στις 24 Σεπτεμβρίου 1987 στην υπόθεση 37/86, Van Gastel, το γένος Coenen, Συλλογή 1987, σ. 3589, σκέψη 8, « στο πλαίσιο διαδικασίας που έχει κινηθεί δυνάμει του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΟΚ, το Δικαστήριο δεν έχει αρμοδιότητα για να εφαρμόσει τους κοινοτικούς κανόνες δικαίου σε συγκεκριμένη περίπτωση και, επομένως, για να χαρακτηρίσει διατάξεις εθνικού δικαίου σε σχέση με τέτοιο κανόνα. Μπορεί, ωστόσο, να παράσχει στο εθνικό δικαστήριο κάθε ερμηνευτικό στοιχείο που αφορά το κοινοτικό δίκαιο και θα μπορούσε να είναι χρήσιμο για την εκτίμηση των αποτελεσμάτων αυτών των διατάξεων ».

9. Όσον αφορά το πρώτο ερώτημα, το άρθρο 30α του βασιλικού διατάγματος αριθ. 72, όπως τροποποιήθηκε, περιέχει διάταξη ιδιαίτερα ευρεία η οποία όχι μόνο μειώνει αλλά — ελλείψει παρεκκλίσεων — αποκλείει πλήρως την καταβολή παροχών κατ' εφαρμογή του βελγικού δικαίου όταν χορηγούνται παροχές δυνάμει νομοθεσίας άλλου κράτους μέλους. Μια τέτοια διάταξη θα περιόριζε σοβαρά τα δικαιώματα κοινωνικής ασφαλίσεως των εργαζομένων που διακινούνται στο εσωτερικό της Κοινότητας αν τα αποτελέσματα της διάταξης αυτής δεν οριοθετούνταν από τις κοινοτικές διατάξεις, ειδικότερα από τα άρθρα 12 και 46 του κανονισμού 1408/71. Ο κανονισμός αυτός βασίζεται ιδίως στο άρθρο 7 της Συνθήκης ΕΟΚ, και, κατά τη γνώμη μου, οποιοδήποτε αποτέλεσμα ενός εθνικού κανόνα κατά της σωρεύσεως και που συνεπάγεται διάκριση

εμπίπτει στον κανονισμό και όχι ευθέως στο άρθρο 7 της Συνθήκης. Αρκεί σχετικώς να αναφερθεί η νομολογία του Δικαστηρίου κατά την οποία, εφόσον ο εργαζόμενος λαμβάνει σύνταξη δυνάμει μόνης της εθνικής νομοθεσίας, οι διατάξεις του κανονισμού 1408/71 δεν εμποδίζουν την ως προς αυτόν εφαρμογή της εθνικής νομοθεσίας νοουμένου ότι αν η εφαρμογή της νομοθεσίας αυτής αποδεικνύεται λιγότερο ευνοϊκή για τον εργαζόμενο από εκείνη του συστήματος του άρθρου 46 του κανονισμού, πρέπει να εφαρμόζονται οι διατάξεις του άρθρου αυτού: βλέπε, για παράδειγμα, τις συνεκδικασθείσες υποθέσεις 116, 117, 119, 120 και 121/80, RWP κατά Celestre [Συλλογή 1981, σ. 1737, ιδίως σ. 1756, στοιχείο α), του διατακτικού]. Η λύση αυτή, προσαρμοζόμενη καταλλήλως, μπορεί να αποτελέσει απάντηση στο πρώτο υποβληθέν ερώτημα.

10. Όσον αφορά το δεύτερο ερώτημα, θεωρώ ότι τα άρθρα 52 και 53 της Συνθήκης δεν είναι κρίσιμα καθόσον αφορούν μάλλον το δικαίωμα εγκαταστάσεως παρά την ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων και δεν περιλαμβάνονται στη νομική βάση του κανονισμού 1408/71. Οι διατάξεις του κανονισμού αυτού επεκτάθηκαν στους μη μισθωτούς εργαζομένους και στις οικογένειές τους όχι κατ' εφαρμογή του κεφαλαίου της Συνθήκης περί του δικαιώματος εγκαταστάσεως, αλλά δυνάμει του κανονισμού 1390/81 (ΕΕ 1981, L 143, σ. 1), που βασίζεται στα άρθρα 2, 7, 51 και 235 της Συνθήκης. Ο κανονισμός αυτός τέθηκε σε ισχύ στις 2 Ιουλίου 1982, ώστε το σύνολο των διατάξεων του επίμαχου εν προκειμένω κανονισμού 1408/71 εφαρμόζονται στους μη μισθωτούς εργαζομένους από της ημερομηνίας αυτής και, επομένως, κατά τη συγκεκριμένη χρονική στιγμή είχαν εφαρμογή στην παρούσα υπόθεση.

11. Ενόψει των διατάξεων αυτών, το πρώτο βήμα συνίσταται στον καθορισμό ποσού της οφειλόμενης συντάξεως κατ' εφαρμογή της βελγικής νομοθεσίας (περιλαμβανομένων και των αντισωρευτικών κανόνων), καθορίζεται δε εν συνεχεία το ποσό της συντάξεως δυνάμει του κοινοτικού δικαίου (δηλαδή του άρθρου 46 του κανονισμού 1408/71). Η διάταξη του άρθρου 12, παράγραφος 2 — κατά την οποία δεν έχουν εφαρμογή οι εθνικοί αντισωρευτικοί κανόνες όταν ο δικαιούχος λαμβάνει «παροχές της ίδιας φύσεως» σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 46 — προκύπτει κατά τη στιγμή εφαρμογής του άρθρου 46, παράγραφος 1, και πρέπει στο στάδιο αυτό να προσδιοριστεί αν η πρόωρη σύνταξη και οι παροχές αναπηρίας συνιστούν παροχές της ίδιας φύσεως. Αυτό είναι το αντικείμενο του τρίτου ερωτήματος, με το οποίο συμπερασματικά ερωτάται αν η ιταλική σύνταξη αναπηρίας και η βελγική πρόωρη σύνταξη πρέπει να θεωρηθούν ως «παροχές της ίδιας φύσεως» κατά την έννοια του άρθρου 12, παράγραφος 2, του κανονισμού 1408/71 το οποίο έχει ως εξής:

«Οι διατάξεις περί μειώσεως, αναστολής ή καταργήσεως, που προβλέπονται από τη νομοθεσία κράτους μέλους σε περίπτωση σωρεύσεως μιας παροχής με άλλες παροχές κοινωνικής ασφαλίσεως ή με άλλα εισοδήματα, εφαρμόζονται εις βάρος του δικαιούχου, ακόμη και αν πρόκειται περί παροχών που εκτήθησαν δυνάμει της νομοθεσίας άλλου κράτους μέλους ή περί εισοδημάτων που εκτήθηκαν στο έδαφος άλλου κράτους μέλους. Ο κανόνας αυτός δεν ισχύει όταν ο δικαιούχος λαμβάνει παροχές της ίδιας φύσεως για αναπηρία, γήρας, θάνατο (συντάξεις) ή επαγγελματική ασθένεια που καταβάλλονται από τους φορείς δύο ή περισσοτέρων κρατών μελών σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 46, 50, 51 ή του άρθρου 60, παράγραφος 1, περίπτωση β).»

12. Το κριτήριο που επιτρέπει να προσδιοριστεί αν οι παροχές είναι της ίδιας φύσεως βρί-

σκεται στην προγενέστερη νομολογίατου Δικαστηρίου. Στη σκέψη 13 της απόφασης Valentini, που εξέδωσε στην υπόθεση 171/82 (Συλλογή 1983, σ. 2157, ιδίως σ. 2170), που επιβεβαίωσε με τη σκέψη 10 στην προαναφερόμενη απόφαση Van Gastel, το γένος Coenen, το Δικαστήριο έκρινε ότι οι παροχές πρέπει να θεωρούνται ότι είναι της ίδιας φύσεως όταν το αντικείμενό τους και ο σκοπός τους, καθώς και η βάση υπολογισμού τους και οι προϋποθέσεις χορηγήσεώς τους είναι όμοια και δεν πρέπει να θεωρούνται ως συστατικά στοιχεία για την κατάταξη των παροχών χαρακτηριστικά που είναι μόνο τυπικά. Η πραγματική δυσχέρεια που φαίνεται ότι αντιμετώπισε το εθνικό δικαστήριο στην παρούσα υπόθεση συνίσταται στον προσδιορισμό της ακριβούς φύσεως της επίμαχης ιταλικής παροχής. Το εθνικό δικαστήριο δεν ήταν σε θέση να λάβει συμπληρωματικές πληροφορίες ως προς τη φύση της ιταλικής συντάξεως από τον προσφεύγοντα, ο οποίος δεν παρέστη και δεν εκπροσωπήθηκε στο δικαστήριο αυτό. Δεν πρέπει όμως να λησμονείται ότι ο εθνικός φορέας κοινωνικών ασφαλίσεων είναι πάντοτε σε θέση να λαμβάνει τις κατάλληλες πληροφορίες χάρη στο μηχανισμό συνεργασίας μεταξύ των φορέων κοινωνικών ασφαλίσεων των διαφόρων κρατών μελών: βλέπε το άρθρο 84 του κανονισμού 1408/71 και το άρθρο 7, παράγραφος 2, του κανονισμού 574/72, όπως τροποποιήθηκε (ΕΕ 1983, L 230, σ. 86).

13. Πάντως, η φύση της ιταλικής συντάξεως στην παρούσα υπόθεση προκύπτει επαρκώς από τη Διάταξη περί παραπομπής ώστε να είναι δυνατή η εφαρμογή των κριτηρίων που αναπτύχθηκαν με τη νομολογία του Δικαστηρίου, καθόσον το εθνικό δικαστήριο διαπιστώνει στο σκεπτικό του ότι η ιταλική παροχή υπολογίσθηκε βάσει περιόδου ασφαλίσεως, ήτοι κλάσματος ανερχομένου σε 8,69/45 της πλήρους συντάξεως, πράγμα που επιτρέπει να συναχθεί πως πρέπει να εφαρμοστούν οι διατάξεις του κανονισμού. Αντίθετα, η Διάταξη περί παραπομπής δεν παρέχει καμιά απάντηση ως προς το ζήτημα αν η ιταλική παροχή υπολογίσθηκε βάσει περιόδου ασφαλίσεως που συμπληρώθηκε αποκλειστικά στην Ιταλία ή βάσει συνυπολογισμού των ασφαλιστικών περιόδων και επιμερισμού των παροχών. " Ομως, τόσο στη μια όσο και στην άλλη περίπτωση, νομίζω ότι είναι σαφές ότι οι διατάξεις του άρθρου 46 πρέπει να εφαρμοστούν και ότι οι παροχές είναι παροχές της ίδιας φύσεως. Στην παρούσα υπόθεση, οι δύο παροχές προορίζονται να εξασφαλίσουν τα μέσα διαβιώσεως ενός προσώπου το οποίο δεν είναι πλέον ικανό ή δεν είναι πλήρως ικανό προς εργασία, και το ποσό των δύο παροχών καθορίζεται, όπως ανέφερα ήδη, ανάλογα με τις περιόδους ασφαλίσεως του ίδιου προσώπου, όπως στην υπόθεση Van Gastel, το γένος Coenen, σκέψεις 11 και 12. Θα συνέβαινε διαφορετικά αν μια από τις παροχές βασιζόταν στις εισφορές άλλου προσώπου, όπως στην απόφαση Stefanutti που εκδόθηκε στις 6 Οκτωβρίου 1987 στην υπόθεση 197/85 (Συλλογή 1987, σ. 3855). Στην υπόθεση 4/80, D'Amico (ECR 1980, σ. 2951) το Δικαστήριο έκρινε ότι, όταν ένας εργαζόμενος λαμβάνει παροχές αναπηρίας, που έχουν μετατραπεί σε σύνταξη γήρατος δυνάμει της νομοθεσίας ενός κράτους μέλους, και παροχές αναπηρίας που δεν έχουν ακόμη μετατραπεί σε σύνταξη γήρατος δυνάμει της νομοθεσίας άλλου κράτους μέλους, η σύνταξη γήρατος και οι παροχές αναπηρίας λογίζονται ως παροχές της ίδιας φύσεως. Με την απόφαση Celestre, στοιχείο β), του διατακτικού, το Δικαστήριο έκρινε εκ νέου ότι όταν ένας εργαζόμενος λαμβάνει παροχές αναπηρίας, που έχουν μετατραπεί σε σύνταξη γήρατος δυνάμει της νομοθεσίας κράτους μέλους, και παροχές αναπηρίας που δεν έχουν ακόμη μετατραπεί σε σύνταξη γήρατος δυνάμει της νομοθεσίας άλλου κράτους μέλους, η σύνταξη γήρατος και οι παροχές αναπηρίας λογίζονται, για τους σκοπούς του άρθρου 12, παράγραφος 2, του κανονισμού 1408/71, ως παροχές της ίδιας φύσεως.

14. Η παρούσα υπόθεση αφορά σύνταξη αναπηρίας χορηγηθείσα δυνάμει της νομοθεσίας ενός κράτους μέλους και πρόωρη σύνταξη χορηγηθείσα δυνάμει της νομοθεσίας άλλου κράτους μέλους. Πάντως, ούτε στη Διάταξη περί παραπομπής ούτε στις παρατηρήσεις που υποβλήθηκαν στο Δικαστήριο γίνεται υπαινιγμός ότι η καταβολή της πρόωρης συντάξεως έχει την ελάχιστη επίπτωση επί του εφαρμοστέου δικαίου. Ούτε και θεωρώ ότι συμβαίνει κάτι τέτοιο. Απλώς, η πρόωρη συνταξιοδότηση έχει ως αποτέλεσμα τη μείωση του ποσού της συντάξεως κατά 5 % κατ' έτος πρόωρης συνταξιοδοτήσεως πριν από την κανονική ηλικία συνταξιοδοτήσεως στο Βέλγιο. Αυτή η έλλειψη επιπτώσεων προκύπτει επίσης εμμέσως από την προσέγγιση που υιοθέτησε το Δικαστήριο όσον αφορά τη γερμανική πρόωρη σύνταξη στην υπόθεση 180/78, Brouwer-Kaune (ECR 1979, σ. 2111). Και στην περίπτωση αυτή, θα μπορούσε να συνέβαινε διαφορετικά αν το συνταξιοδοτικό σύστημα είχε ως σκοπό να εξασφαλίζει ένα εγγυημένο εισόδημα σε περίπτωση πρόωρης συνταξιοδοτήσεως, σύστημα παρόμοιο με εκείνο για το οποίο γινόταν λόγος στην προαναφερθείσα υπόθεση Valentini. Στην παρούσα όμως υπόθεση, οι παροχές συνιστούν κανονική σύνταξη η οποία καταβάλλεται μειωμένη πριν από την κανονική ηλικία συνταξιοδοτήσεως.

15. Κατά συνέπεια, οι αποφάσεις D'Amico και Celestre συνηγορούν σοβαρώς ότι τα δύο είδη των επίμαχων παροχών είναι εν προκειμένω της «ίδιας φύσεως» κατά την έννοια του άρθρου 12, παράγραφος 2· και θεωρώ ότι, υπό το φως της προγενέστερης νομολογίας, δύο παροχές όπως οι επίμαχες εν προκειμένω πρέπει να θεωρηθούν ως «παροχές της ίδιας φύσεως» για τους σκοπούς του άρθρου 12, παράγραφος 2, του κανονισμού. Εξάλλου, νομίζω ότι οποιαδήποτε άλλη λύση, η οποία θα επέτρεπε την εφαρμογή των εθνικών αντισωρευτικών διατάξεων σε υπόθεση όπως η προκειμένη, θα ήταν εντελώς ασυμβίβαστη προς τους στόχους της κοινοτικής κανονιστικής ρυθμίσεως και του άρθρου 51 της Συνθήκης.

16. Μπορεί επομένως να παρίσταται αναγκαίο να γίνει συνυπολογισμός των περιόδων ασφαλίσεως και αναλογικός επιμερισμός του ποσού, σύμφωνα με το άρθρο 46, παράγραφος 2, του κανονισμού, κανένα όμως ερώτημα σχετικό με την ερμηνεία των διατάξεων αυτών δεν υποβλήθηκε στο Δικαστήριο. Ανεξαρτήτως του αν ο υπολογισμός αυτός είναι ή όχι αναγκαίος, το ουσιαστικό ζήτημα βρίσκεται στο ότι οι εθνικές διατάξεις που απαγορεύουν τη σώρευση των παροχών δεν μπορούν σε καμιά περίπτωση να εφαρμοστούν.

17. Από αυτό προκύπτει ότι οι εθνικές αντισωρευτικές διατάξεις δεν έχουν εφαρμογή, το δε ποσό στο οποίο αναφέρεται το άρθρο 46, παράγραφος 1, είναι το ποσό το οποίο θα εδικαιούτο ο εργαζόμενος βάσει της εθνικής νομοθεσίας αν δεν ελάμβανε σύνταξη δυνάμει της νομοθεσίας άλλου κράτους μέλους (απόφαση Celestre, Συλλογή 1981, σ. 1754, σκέψη 12.

18. Κατά συνέπεια, θεωρώ ότι στα προδικαστικά ερωτήματα που υποβλήθηκαν στο Δικαστήριο πρέπει να δοθούν οι εξής απαντήσεις:

«1) Όταν μισθωτός ή μη μισθωτός εργαζόμενος λαμβάνει σύνταξη δυνάμει αποκλειστικώς της εθνικής νομοθεσίας, οι διατάξεις του κανονισμού 1408/71 δεν εμποδίζουν την πλήρη εφαρμογή της εθνικής αυτής νομοθεσίας, συμπεριλαμβανομένων των εθνικών αντισωρευτικών κανόνων, εξυπακουομένου ότι, αν η εφαρμογή της νομοθεσίας αυτής αποδεικνύεται λιγότερο ευνοϊκή για τον αιτούντα από την

εφαρμογή του καθεστώτος του άρθρου 46 του κανονισμού 1408/71, εφαρμοστέες είναι οι διατάξεις του άρθρου αυτού.

2) Όταν μισθωτός ή μη μισθωτός εργαζόμενος λαμβάνει παροχές της ίδιας φύσεως κατά την έννοια του άρθρου 12, παράγραφος 2, του κανονισμού 1408/71, οι οποίες χορηγούνται από τους φορείς τουλάχιστον δύο κρατών μελών σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 46 του κανονισμού 1408/71, οι διατάξεις περί μειώσεως, αναστολής ή καταργήσεως των παροχών, οι οποίες προβλέπονται από τη νομοθεσία κράτους μέλους, δεν εφαρμόζονται δυνάμει της τελευταίας φράσεως του άρθρου 12, παράγραφος 2, του εν λόγω κανονισμού. Το ποσό που αναφέρεται στο άρθρο 46, παράγραφος 1, του κανονισμού αυτού αντιστοιχεί τότε στο ποσό που θα εχορηγείτο στον ενδιαφερόμενο κατ' εφαρμογή της εθνικής νομοθεσίας αν αυτός δεν ελάμβανε σύνταξη δυνάμει της νομοθεσίας άλλου κράτους μελους.

3) Όταν μισθωτός ή μη μισθωτός εργαζόμενος λαμβάνει σύνταξη γήρατος δυνάμει της νομοθεσίας ενός κράτους μέλους και σύνταξη αναπηρίας δυνάμει της νομοθεσίας άλλου κράτους μέλους, οι παροχές αυτές πρέπει να θεωρούνται ως παροχές της ίδιας φύσεως κατά την έννοια του άρθρου 12, παράγραφος 2, του κανονισμού ( ΕΟΚ ) 1408/71. »